

חלזון נחש ועינב⁽¹⁰⁾.

אלא שומן העין.

איזהו תבלול?

גמרא:

לבן הפוסק כסירא ונכנס בשחור.

זל-ב

והוינן בה: מאי הריס?

אמר רב פפא: תורא ברא דעינא, שורה חיצונה של העין היינו העפעף המכסה את העין⁽¹²⁾.

שנינו במשנה: דק תבלול:

תנו רבנן: דק משוקע, המשקע את העין, הרי זה מום.

אבל אם הוא צף, אינו מום⁽¹⁵⁾.

"סירא" [מלשון "שורה"] פירושו, העיגול הכהה שבעין שמסביב לשחור. ו"שחור" הוא האישון [הפנימי ביותר], שדרכו עוברים קרני האור אל תוך העין. ו"לבן" הוא הרקע של העין החיצוני ביותר. ואם חוט של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מום⁽¹¹⁾.

שחור ונכנס בלבן, אם חוט של שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק את הסירא ונכנס בלבן אינו מום, לפי שמום זה הוא בלובן של העין, ואין מום בלובן דלאו עין הוא

עצמו הוא. ויש מפרשים שיש בשחור עינו לבן עגול כגרעינה של עינב.

ויש גורסין: חלזון נחש בעיניו. ופירושו, שיש בשחור עיניו חוט לבן ארוך כחלזון וכנחש. וזה נכון בעיני, שאם כפירוש הראשון למה הזכיר פה העינב שהוא מום בפני עצמו. עיי"ש. וברש"י במשנתינו תרגם על "חלזון" "ועינב" תרגומים שונים. משמע שהם מחלות שונות בעין. וכהפירוש הראשון שהזכיר הרא"מ^[מ].

11. והרמב"ם מפרש שהוא קו הגובל בין הלבן ובין הכחול. והשחור והכחול הכל בכלל שחור העין. חזו"א^[א].

12. ועיין תוס' לקמן מג ב ד"ה ושנשרו שכתבו דריס דהכא היינו עור המקיף את העין. אבל פעמים שקורא ריס לשערות^[א].

13. ברבי אליהו מזרחי כתב: ואם היה משוקע

כדוק" [ישעיה מ'] כתב: כדוק, כיריעה "טיילא" בלע"ז. וכ"כ הרא"מ שם. ובאוצר לעזי רש"י כתב: כתם בעין המצמצם את הראייה. ולפי זה, רש"י מפרש כהרמב"ם שכתב [פ"ז ה"ה] מי שהיתה נקודה לבנה בתוך השחור וזהו "דק" האמור בתורה.

10. ברש"י בפירוש החומש עה"פ "או תבלול" כתב: דבר המבלבל את העין כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירה וכו' [כמוש"כ בהמשך המשנה] ותרגום "תבלל" חיליז, לשון חילזון שהוא דומה לתולעת אותו החוט. וכן כינוהו חכמי ישראל במומי הבכור, חלזון נחש עינב. עכ"ל.

וברבי אליהו מזרחי שם כתב: ומפורש בפרק אלו מומין: חלזון זה מום קבוע הוא. וזהו נחש ששנו חכמים ששניהם אחד, אלא שיש שקורין אותו חלזון מפני שהוא עשוי כתולעת שהוא ארוך. ויש שקורין אותו נחש שגם זה מורה על האורך. אבל עינב, מום בפני

ומקשינן: והתניא איפכא, דצף הוי מום. ואילו משוקע אינו מום.

ומתריצין: לא קשיא, הא בשחור, הא בלבן.

וסלקא דעתן שכוונת המתרץ לחלק בין שחור שבעין לבין לבן שבעין.

ועלה פרכינן: והא אין כלל מומיין בלבן וכמפורש בסיפא דמתניתין!?

ומשנינן: אלא, הא בדק לבן, הא בדק שחור. ותרוריהו בשחור של העין.

דאמר רבה בר בר חנה: סח לי רבי יאשיה דמן אושה: דק שחור משוקע אינו מום. צף הרי זה מום. הרי שחילקו בין "דק" שהוא שחור ל"דק" שהוא לבן. שבשחור המשוקע הוי מום ולא הצף, ובלבן הוא להיפך.

וסמיניך: ברקא — שם מום הוא שהוא לבן וצף, וכמו כן "דק" שהוא לבן וצף הוי מום⁽¹⁴⁾.

שנינו במשנה: חלזון נחש ועינב:

איבעיא להו: האם הכי קאמר — חלזון, הוא נחש.

או דלמא — חלזון, או נחש.

תא שמע: דאמר רבה בר בר חנה: סח לי רבי יונתן בן אלעזר: זקן אחד שהיה כהן היה בשכונתינו, ורבי שמעון בן יוסי בן

לקוניא שמו. ומימי לא עברתי לפניו, שגדול הדור היה.

פעם אחת עברתי לפניו. אמר לי: שב בני, שב. והיה לו בכור שהיה לו חלזון בעינים.

אמר לי: חלזון זה, מום קבוע הוא לשחוט עליו. וזהו נחש שאמרו חכמים.

ואף על פי שאמרו: אין אדם רואה מומיין לעצמו, אבל מורה הלכה לתלמידים על מום שהוא קבוע, והתלמידים רואים אותו ומתירים על פי הוראתו, ולכן הזמינו לישיב לידו כדי שיתיר לו.

ומקשינן: איני, והאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא הלכה חדשה שלא שמענוה מאחר, הרי אם קודם שהגיע המעשה לידו אמרה, שומעין לו ועושין מעשה על פיו. ואם לאו, אין שומעין לו, כשההוראה נוגעת אליו, שמה נדמה לו עתה כשבא המעשה לידו שכך קיבל מרבו, ותיקשי, אמאי שמעו הכא להאי זקן?

ומתריצין: איהו נמי, רבי שמעון בן יוסי, מורה ובא הוה מעיקרא. שבפעם אחרת, קודם שאירע לו מעשה בכורו, הורה שמום קבוע הוא.

שנינו במשנה: איזהו תבלול? לבן הפוסק בפירה:

ואמרינן: מתניתין דקתני אין מום בלבן, מני

בצף, ודק לבן אינו פוסל בשוקע אינו מחמת שיש לו רפואה. אלא "דק" אינו בכלל "מום רע" בסברא, אלא שחדשה תורה דדק בכלל המומיין, וכל שאינו בכלל "דק" אין לו פסולין.

בעין שלא היה גבוה מן העין, אלא שוקע, אז הוי מום קבוע.

14. וכתב החזו"א: והא דדק שחור אינו פוסל

— רבי יוסי היא.

איזהו חוררו הקבוע?

דתניא: לבן ונכנס בשחור, שחור ונכנס בלבן, הרי זה מום. דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: לבן ונכנס בשחור הרי זה מום. שחור ונכנס בלבן אינו מום. שאין מומיין של עין בלבן אלא בשחור בלבד.

אמר רב: מאי טעמא דרבי יוסי?

דכתיב: "יצא מחלב עינבמו" — יצא רשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעינו. ושומן העין הוא הלבן שבו, הרי ד"תרבא דעינא" הוא דאיקרי הלבן, שאינו נקרא אלא "שומן העין", אבל "עינמו" סתמא לא איקרי כי סתם עין הוא השחור שבה.

ורבי מאיר שפוסל אפילו בשחור הנכנס ללבן — מאי טעמא?

אמר רבא: מה הוא לשון "תבלול"? דבר המבלבל את העינים, שמערב את השחור והלבן. והרי אף כשהשחור נכנס בלבן הרי הם מעורבים.

מתניתין:

וכאן המשנה מלמדת מומים נוספים שבעין. חוררו, חולי שיש בעין כמין טיפות לבנות.

וחמיים, שעינו דולפת מים תדיר —

הקבועים, שהם קבועים בעין [החוררו או המים] — הרי זה מום.

כל ששהה החוררו בעין שמונים יום.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בודקין אותו, את הבכור שיש לו בעינו חוררו, ג' פעמים בתוך שמונים יום. דהיינו כל עשרים ושבעה יום, ואם ביום העשרים ושבע לא נמצא בו החוררו הרי אף שחזר אחר כך אינו מום קבוע עד שישנה עשרים יום רצופים. ואם לא בדקוהו ג' פעמים, הרי אף אם נמצא בו ביום השמונים, אינו מום דשמא בינתיים הלך וחזר.

ואלו הן מים הקבועין? במה יודעים שהמים הם קבועים?

מאכילים אותו אוכל [כפי שיתבאר] לרפואה, ובודקין, שאם לא נרפא הרי זה מום קבוע.

כיצד?

אכל לרפואה תבן ומספוא לח הגדל בחדש ניסן, ויבש הגדל בתשרי — של גשמים, שגדלו התבן והמספוא בשדה המסתפקת ממי גשמים, ואכל משניהם יחד.

או אכל ביחד לח ויבש — של שלחין, שגדלו בשדה שצריכים להשקותה.

אם לא הועיל לו לרפואתו הרי זה מום קבוע⁽¹⁵⁾.

ואם אכל היבש ואחר כך אכל הלח, ולא נתרפא — אינו מום. והיינו שאין זה וודאי שזה מום קבוע דאין זו דרך רפואתו, עד שיאכל היבש אחר הלח ולא יתרפא.

קבועים אם לאו, אבל רפואה גמורה יכולה להעביר מום קבוע. וסבירא להו לתוס' דבעינן

15. ובתוס' לקמן ל"ח,ב' ד"ה וסימניך כתבו דאין זו רפואה ממש אלא בדיקה ונסיון אם הם

גמרא:

מתניתין דקתני חורוור קבוע שמונים יום
מני — רבי יהודה היא.

דתניא: חורוור קבוע ארבעים יום. ומים
קבועים שמונים יום, דברי רבי מאיר.

ורבי יהודה אומר: חורוור קבוע שמונים
יום.

ואלו הן מים הקבועים:

אכל לח ואחר כך יבש של בית הבעל שהיא
שדה שאין צורך להשקותה, ולא נתרפא הוי
מום קבוע.

ולא לח ויבש של בית השלחין,

או שאכל יבש ואחר כך אכל את הלח,

שבכל אלו גם אם לא התרפא אינו מום, עד
שיאכל היבש אחר הלח.

וישנו ג' חדשים, ובדקין ליה בהכי ג'
חדשים.

ופרכינן: היכי מצי לאוקמי מתניתין כרבי
יהודה?

והא אנן תרוויהו תננהי! דבמתניתין תנינן
דבין אכל לח ויבש משדה של גשמים ובין
אכל לח ויבש של בית השלחין שוים הם
דאם אכלם ביחד אין זו בדיקה, ואם אכל
היבש אחר הלח הוי בדיקה, ואילו רבי
יהודה מחלק בין של בית הבעל דמהני, לשל
בית השלחין דלא מהני.

ומתריצין: מתניתין חיסורי מיחסרא, והכי
קתני:

אכל לח ואחר כך יבש של שדה של גשמים
הרי זה מום.

אבל אם אכל של בית השלחין אינו מום.

ואכל משדה דגשמים נמי, אם אכל יבש
ואחר כך אכל הלח אינו מום. עד שיאכל
יבש אחר הלח.

והא דקתני בכרייתא "וישנו ג' חדשים" הוינן
בה: איני, והא אמר רב אידי בר אבין, אמר
רב יצחק בר אשיאן: הגדל באדר ובניסן זהו
לח. ואילו הגדל באלול ובתשרי הוי יבש.

וכיון שצריך לאכול גם לח וגם יבש נמצא
דבדקינן במשך ארבעה חודשים ולא
שלשה!?

ומתריצין: אימא, אדר וחצי ניסן — לח.
אלול וחצי תשרי — יבש. שהם שלשה
חודשים.

איבעיא להו: הא דאמרינן במשנה דבודקין
אותו על ידי אכילת לח ויבש — אימתי
צריך לאוכלו?

האם לח — בזמן לח, דהיינו מספוא הגדל
באדר וניסן, מאכילין אותו באדר וניסן.
ויבש — בזמן היבש הגדל באלול ותשרי
מאכילין אותו באלול ובתשרי, ולא שחטינן
ליה עד שיעברו עליו כל ימי הקיץ ויבדק
בשניהם.

או דלמא: לח ויבש — בזמן לח, שבימי
ניסן יאכל גם את את היבש שגדל בתשרי,

ובהכי הוי בדיקה. והא דקתני שלשה חודשים היינו פירות הגדילים במשך תקופה של שלשה חודשים.

תא שמע: דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: אדר וניסן לח. אלול ותשרי יבש. משמע שכל אחד יאכל בזמנו.

ודחינן: דלמא, פירי דאלול ותשרי מאכילנא ליה באדר וניסן. ולעולם בזמן אחד אוכל הכל.

והוינן בה: וכמה מאכילין אותו בכל יום?

אמר רבי יוחנן משום רבי פנחס בן ערובא: כגרוגרת.

אמר עולא: בעי במערבא: האם הא דאמרי כגרוגרת, היינו שנותנים לו כגרוגרת מהרפואה בסעודה ראשונה שאוכל בכל יום. או דלמא: בכל סעודה וסעודה צריך לאכול גרוגרת.

אם תמצוי לומר שאוכל בסעודה ראשונה. מתי יאכלנה? קודם אכילה, או לאחר אכילה⁽¹⁶⁾.

קודם אכילה ודאי מעלי לה כסמא. כדרך כל סם רפואה שמועיל יותר קודם אכילה.

לאחר אכילה מאי? האם מועילה הבדיקה.

ותו מיבעיא לן: קודם שתיה או לאחר שתיה?

קודם שתיה ודאי מעלי ליה, כשערי, שדרך בהמה טהורה לאכול שעורים קודם שתיה ומועיל לה.

לאחר שתיה, מאי?

עוד איבעיא להו: איך יאכלם, כשהוא קשור או כשהוא מותר. לפי שאוכל יותר בשמחה כשהוא מותר.

וכשאוכל מותר, ודאי מעלי ליה, והא לא איבעיא להו. אוכל קשור, מאי?

עוד איבעיא להו: האם אוכל לבדו או עם חבריו.

כשאוכל עם חבריו ודאי מעלי ליה שנהנה יותר. כי איבעיא להו: לבדו, מאי?

והיכן יאכלם בעיר או בשדה?

בשדה ודאי מעלי ליה, שיש לו שם יותר אור. בעיר, מאי? מי מהני.

בעי רב אשי: אם תימצוי לומר שאוכל בשדה.

גינה הסמוכה לעיר, מאי? האם היא כשדה או לא?

ומסקינן בכל הני בעיות: תיקו:

שנינו במשנה: רבי הנניא בן אנטיגנוס אומר: בודקין אותו ג' פעמים בתוך שמונים יום:

אמר רב נחמן בר יצחק: ובלבד שיהיו משולשים. ששמונים יום אלו יחלקם לג' חלקים שווים, ויבדקנו כל כ"ו יום וחצי, ובפעם השלישית ביום כ"ז. לפי שבשלש זמנים אלו דרכו של המום הזה לעבור, ואם

לט-א